

بررسی رابطه عوامل محافظت کننده با افت تحصیلی دانش آموزان دختر پایه دوم متوسطه

فهیمة کلالی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیک

نام و نشانی ایمیل نویسنده مسئول:

نام و نام خانوادگی: فهیمة کلالی

Fahimehkalali1397@gmail.com

چکیده

هدف از انجام این تحقیق تعیین رابطه بین عوامل محافظت کننده با افت تحصیلی می باشد. جامعه آماری این تحقیق دانش آموزان دختر پایه دوم متوسطه در منطقه ۷ برای سال تحصیلی ۹۴-۹۵ در شهر مشهد می باشد با استفاده از جدول کرجسی و مورگان برای حجم جامعه آماری ۳۶۰ نفر، حجم نمونه ۱۸۶ نفر بدست آمد. این پژوهش از لحاظ شیوهی گردآوری اطلاعات، توصیفی و از نوع پیمایشی (همبستگی) است. ابزار گردآوری اطلاعات این تحقیق متشکل از سه پرسشنامه ۵۸ سؤالی عزت نفس کوپر اسمیت (۱۹۹۷) پرسشنامه ۲۵ ماده ای سلامت روان (SCL-25) و پرسشنامه ۲۰ سؤالی افت تحصیلی علیزاده گرجی (۱۳۸۹) می باشد. برای تحلیل داده ها از ضریب همبستگی پیرسون در نرم افزار SPSS استفاده گردید. یافته های تحقیق نشان داد که یک واحد افزایش در عزت نفس باعث ۰/۲۵۰ واحد کاهش در افت تحصیلی دانش آموزان و یک واحد افزایش در سلامت روان باعث ۰/۲۴۱ واحد کاهش در افت تحصیلی می شود. همچنین بیشترین سهم در کاهش افت تحصیلی مربوط به عزت نفس است. می توان گفت که میان سلامت روان، عزت نفس و افت تحصیلی در میان دانش آموزان دختر پایه دوم، رابطه ای معنادار وجود دارد. بنابراین فرضیه های این تحقیق همگی مورد تایید قرار گرفت.

واژگان کلیدی: افت تحصیلی، دانش آموزان دختر، سلامت روان، عزت نفس

مقدمه

امروزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان به عنوان یکی از شاخص‌های مهم برای ارزیابی نظام‌های آموزشی مورد توجه قرار گرفته است که همواره برای معلمان، دانش‌آموزان، والدین، نظریه‌پردازان و محققان تربیتی نیز حائز اهمیت بوده است. در مقابل پیشرفت تحصیلی مفهوم افت تحصیلی وجود دارد. ناکامی در تحقق موفقیت تحصیلی صرفاً به معنای ازدست دادن کار آبی، عدم پیشرفت و از دست دادن موفقیت در سازمان آموزش و پرورش نیست بلکه تا حدی به خود دانش‌آموزان و در نهایت به کل جامعه نیز بر می‌گردد؛ چراکه با سرخوردگی در مدرسه تعداد زیادی از نیروهای بالقوه انسانی از پرورش و تربیت صحیح بازمی‌مانند (شرفی، تقی بیگی و علی بیگی، ۱۳۹۴: ۲۱). یکی از ویژگی‌هایی که می‌تواند بر عملکرد هر فرد و به طور خاص بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان موثر باشد، عزت نفس است؛ پژوهشگران حوزه عزت نفس آن را به طور خلاصه این چنین تعریف می‌کنند: «ارزیابی بنیادینی که ما از ارزش خود به عنوان یک انسان داریم پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که عزت نفس کم می‌تواند تبعات منفی زیادی به همراه داشته باشد (ناگی و همکاران، ۲۰۱۳) متغیر دیگری که سراسر حیات هر فرد و به تبع آن دوران تحصیلی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد، سلامت روان است؛ سلامت روان، نیازی اساسی و برای بهبود کیفیت زندگی انسان، امری حیاتی است (سازمان جهانی بهداشت، ۲۰۰۱). سلامت روان با ویژگی‌های توانمندساز درونی یا منابع درونی قدرت ارتباط دارد. برخورداری از این منابع درونی توانایی فرد را، با وجود شرایط ناگوار و پیشامدهای منفی، برای رشد سازگارانه خود افزایش می‌دهد تا سلامت روان خود را حفظ نماید. (برزگرفروبی و حسینی، ۱۳۹۳: ۱۳). مطابق نظر هانت و سالیوان (۱۳۹۳) دانش‌آموزان ممکن است در صورتی که خودشان را با اکثریت همکلاسی‌های شان مقایسه نمایند، اشتیاق نسبتاً پایینی داشته باشند. مطابق این مدل، تغییر خودپنداره احتمالاً پیامد افزایش موفقیت و پیشرفت است تا این که متغیری ضروری برای پیشرفت. (شرفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۲).

از آن جا که نیروی انسانی ارزنده‌ترین سرمایه هر کشور است، پیشرفت و بالندگی فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی کشورها در گرو تربیت نیروی متخصص، رشد علمی و افزایش سطح آگاهی افراد آن جامعه خواهد بود. از طرفی کارآمدی نظام آموزشی به پیشرفت تحصیلی^۲ فراگیران وابسته است، چنانچه نظام آموزشی وظیفه‌ی خود را به درستی انجام ندهد روند رشد و توسعه با مانع مواجه خواهد شد (ناگی و همکاران، ۲۰۱۳) یکی از مسائل و مشکلات اساسی زندگی تحصیلی افراد و نظام آموزشی هر کشور، مسأله افت تحصیلی و پایین بودن سطح عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان آن کشور است. این پژوهش درصدد آن است تا با انجام یک بررسی عمیق که با هدف نمایان کردن عوامل محافظت‌کننده در برابر افت تحصیلی (عزت نفس و سلامت روان) نیم‌رخ واقعی از این امر را در اختیار قرار دهد تا در راستای اتخاذ روش‌های پیشگیرانه با شناخت و بصیرت بیشتری عمل گردد. بنابراین سؤال اصلی پژوهش حاضر این است رابطه عوامل محافظت‌کننده با افت تحصیلی دانش‌آموزان دختر پایه دوم متوسطه چگونه است؟

عوامل محافظت‌کننده:

عوامل محافظت‌کننده عواملی هستند که مقاومت فرد را نسبت به عوامل خطر ساز و بیماری‌ها بالا برده و از سلامتی محافظت می‌کنند. محافظت‌کننده می‌توانند مربوط به فرد یا خانواده باشند و هم ناشی از شرایط محیط بیرونی، شرایط اجتماعی و اقتصادی باشند. به طور کلی می‌توان این عوامل را در دو دسته عوامل محافظت‌کننده و خطر دسته‌بندی کرد. از جمله عوامل محافظت‌کننده می‌توان به حمایت اجتماعی، خودکارآمدی، جهت‌گیری مذهبی، جو خانواده اشاره کرد. اما مهم‌ترین عوامل محافظت‌کننده شامل عوامل فردی یعنی سلامت روان و عزت نفس فردی اشاره کرد (یعقوبی، اکبری، رمضانی و قهوه‌چی، ۱۳۹۲: ۹). همچنین یکی از ویژگی‌هایی که می‌تواند بر عملکرد هر فرد و به طور خاص بر عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان موثر باشد، عزت نفس است؛ پژوهشگران حوزه عزت نفس آن را به طور خلاصه این چنین تعریف می‌کنند: «ارزیابی بنیادینی که ما از ارزش خود به عنوان یک انسان داریم». در طول سال‌ها پژوهش در حیطه عزت نفس، هنوز بسیاری از محققان درباره ماهیت اصلی آن اختلاف نظر دارند. برخی عزت نفس را تک بعدی می‌دانند که از جمله این نظریه پردازان کوپر اسمیت است و برخی دیگر عزت نفس را شامل چندین مولفه می‌دانند که فرد ممکن است در برخی از آن‌ها ضعیف و در برخی دیگر قوی باشد. پژوهش‌های مختلف نشان داده‌اند که عزت نفس کم می‌تواند تبعات منفی زیادی به همراه داشته باشد (اکبری

زردخانه و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۲۷). متغیر دیگری که سراسر حیات هر فرد و به تبع آن دوران تحصیلی او را تحت تأثیر قرار می‌دهد، سلامت روان است؛ سلامت روان، نیازی اساسی و برای بهبود کیفیت زندگی انسان، امری حیاتی است. سلامت روان با ویژگی‌های توانمندساز درونی یا منابع درونی قدرت ارتباط دارد. برخورداری از این منابع درونی توانایی فرد را، با وجود شرایط ناگوار و پیشامدهای منفی، برای رشد سازگارانه خود افزایش می‌دهد تا سلامت روان خود را حفظ نماید (اکبری زردخانه و همکاران، ۱۳۹۴: ۳۲۷).

مفهوم عزت نفس

عزت نفس عبارت است از احساس ارزشمند بودن. این حس از مجموع افکار، احساس‌ها، عواطف و تجربیاتمان در طول زندگی ناشی می‌شود. تصورات، ارزیابی و تجربه‌ای که از خویش داریم، باعث می‌شود که نسبت به خود احساس خوشایند، ارزشمند بودن یا برعکس احساس ناخوشایند بی‌کفایتی داشته باشیم. از دیدگاه گرینبرگ^۳، عزت نفس شامل دو جزء است: ۱. اعتقاد به بافت فرهنگی که زندگی را پرمعنا، مهم و پایدار توصیف می‌کند. ۲. اعتقاد به اینکه هر شخصی نقش مهمی در آن بافت بازی می‌کند. از نظر بندورا عزت نفس به معنی «حرمت نفس» و «احساس خود ارزشمندی» است. عزت نفس براساس فاصله بین خودواقعی و خودآرامی ارزیابی و قضاوت از خود شکل می‌گیرد (پور ناصح، ۱۳۸۹: ۲۹). عزت نفس به عنوان پدیده‌ای که از سه منبع عمده ناشی می‌شود، در نظر گرفته شده است. اختلاف خود واقعی و خود ایده‌آل، مقایسه اجتماعی و اسناد علی. اختلاف خود ایده‌آل و خود واقعی به شکاف آنچه شخص مایل است باشد و آنچه فکر می‌کند هست، بر می‌گردد. منبع دوم، عزت نفس مقایسه اجتماعی است که این امر را با مقایسه خودشان با دیگران انجام می‌دهند. افراد غالباً در فکر توضیحی هستند و در این مورد که چرا وقایع پریشان کننده روی داده است یا چرا آنها علائم ناخوشایندی را تجربه می‌کنند. این فرایند اسنادی نشان دهنده تأثیر سوگیری بر روی عزت نفس است. عزت نفس را می‌توان به عنوان میزان ارزشی که ما برای خود قایل می‌شویم در نظر گرفت. مطالعات حاکی از این است که آگاهی یا برداشت ما از خود بیشتر ناشی از تجربه‌های اجتماعی ماست. ما خود را آن گونه می‌بینیم که فکر می‌کنیم دیگران ما را می‌بینند (شرفی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲۴).

همچنین عزت نفس، یکی از پایه‌های اساسی شخصیت آدمی و باعث نیل انسان به افتخار و سربلندی است. عزت نفس مایه آزادی و والایی همت است. عزت مندان هرگز به ذلت و بندگی دیگران تن نمی‌دهند و سرمایه شرافت و آزادی خود را با هیچ قیمتی معامله نمی‌کنند. عزت نفس از طرفی برای تمام افراد یکی از بزرگ‌ترین فضیلت‌های اخلاقی است و از طرف دیگر، محرک آدمی در اجرای دیگر برنامه‌های اخلاقی تلقی می‌شود. به عبارت دیگر، شرافت نفس افزون بر آن که خود از نظر فردی صفتی نیکوست، می‌تواند ضامن اجرای دیگر صفات پسندیده در محیط خانواده و اجتماع نیز به شمار آید. اگر انسان‌ها به ویژه جوانان بتوانند این تمایل والای فطری را همواره در درون خود زنده و حاکم نگه دارند و رفتار و گفتار خویش را با آن هماهنگ سازند، توانسته‌اند اساس نیک بختی انسانی خود را برای تمام دوران عمر پایه‌گذاری کنند (همان منبع). یکی از نیازهای روانی انسان احساس خود ارزشمندی یا عزت نفس^۴ است. تحقیقات متعددی نشان می‌دهد افرادی که از عزت نفس بیشتری دارند، خیلی مؤثرتر می‌آموزند، روابط سودبخش‌تری برقرار می‌کنند، بهتر از فرصت‌ها استفاده می‌کنند و می‌توانند خودکفا باشند و همچنین دیدگاه روشن‌تری به مسیر زندگی خود دارند عزت نفس و خودارزشمندی از اساسی‌ترین عوامل در رشد مطلوب شخصیت افراد است. برخورداری از اراده و عزت نفس قوی با قدرت تصمیم‌گیری و ابتکار، خلاقیت و نوآوری، سلامت فکر و بهداشت روانی رابطه‌ای مستقیم دارد. برخورداری از اراده و عزت نفس قوی، قدرت تصمیم‌گیری و ابتکار، خلاقیت و نوآوری، سلامت فکر و بهداشت روانی رابطه‌ای مستقیم با میزان و چگونگی عزت نفس و احساس خودارزشمندی فرد دارد. امروزه، برای اصلاح و درمان بسیاری از اختلالات شخصیتی و رفتاری افراد به عنوان اولین یا مهم‌ترین گام به ارزیابی و پرورش احساس عزت نفس، تقویت اعتماد به نفس، مهارت‌های فردی و اجتماعی آنان می‌پردازند عزت نفس، درجه تصویب و تأیید شخص از خود تعریف شده است. همچنین عزت نفس درجه تصویب، تأیید، پذیرش و ارزشمندی است که شخص نسبت به خود احساس می‌کند (کوزه چیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۶۱).

تعریف سلامت روان

سلامت روان براساس تعریف سازمان جهانی بهداشت، عبارت است از قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به طور منطقی، عادلانه و مناسب. در نتیجه بهداشت روان باعث تأمین رشد و سلامت روانی فردی و اجتماعی، پیشگیری از ابتلا به اختلال روانی، درمان مناسب و بازتوانی آن می‌شود. سلامت روان به معنی ارتباط متعادل

3 . Grinberg

4 . Selfesteem

جسمی، روحی، عاطفی و روانی است، یعنی توانایی لذت بردن از زندگی و برخورد منطقی با چالشهای روزمره، داشتن حق انتخاب، تطبیق و مبارزه با شرایط دشوار یا فرصت صحبت کردن درمورد نیازها و خواسته‌ها می‌باشد (سازمان جهانی بهداشت^۵، ۲۰۱۰: ۵۶). سلامت از نیازهای اساسی انسان است که در توسعه پایدار نقش حیاتی دارد. مفهوم سلامت روان شامل احساس درونی خوب بودن و اطمینان از کارآمدی خود، اتکاء به خود، ظرفیت رقابت، وابستگی بین نسلی و خودشکوفایی توانایی‌های بالقوه فکری و هیجانی می‌باشد. البته با در نظر گرفتن تفاوت‌های بین فرهنگ‌ها، ارائه تعریف جامع از سلامت روان غیرممکن می‌نماید. با وجود این، بر سر این امر اتفاق نظر وجود دارد که سلامت روان چیزی فراتر از نبود اختلالات روانی است. و آنچه مسلم بوده این است که حفظ سلامت روان نیز مانند سلامت جسم حائز اهمیت است (فرهادی، ۱۳۹۰: ۳۲). کارشناسان سازمان بهداشت جهانی، سلامت روان را قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به طور منطقی، عادلانه و مناسب تعریف کرده و بر این باورند که سلامت روان، صرفاً نداشتن بیماری‌های روانی نیست. مالتبی و همکاران^۶ (۴۱۱،۲۰۱۲) دریافتند افرادی که رضایت از زندگی بالاتری دارند از سبک‌های مقابله‌ای مؤثرتر و مناسب تر استفاده می‌کنند، عواطف و احساسات مثبت عمیق‌تری را تجربه می‌کنند و از سلامت عمومی بالاتری برخوردارند. عدم رضایت از زندگی با وضعیت سلامتی ضعیف تر، علایم افسردگی، مشکلات شخصیتی، رفتارهای نامناسب بهداشتی و وضعیت ضعیف اجتماعی همبسته است. تعاریف متعددی از بهداشت روانی ارائه شده، اما آن چه در تمام آن‌ها مشترک است این است که بهره‌مندی از سلامت ذهن واندیشه و فکر، سازگاری با محیط، کنار آمدن با استرس‌ها و فشارهای محیطی، ارتباط سالم با دیگران از مهم‌ترین مولفه‌های بهداشت روانی است. هم چنین گفته می‌شود که بهداشت روانی باعث می‌شود فرد تصویر درست از خود داشته باشد، احساس عزت نفس و خود ارزشمندی کند. فرد باید نقاط ضعف و قوت خود را بشناسد و از آن‌ها برای حل مشکلات خود استفاده کند و از طرفی با دیگران رفتار ثابت و در خوری داشته باشد و بتواند از مکانیزم‌های دفاعی پخته تری استفاده کند و توان غلبه بر استرس، اضطراب، نگرانی و افسردگی را با استفاده از مکانیزم‌های سالم داشته باشد (همان منبع).

مفهوم افت تحصیلی

بسیاری از افراد افت تحصیلی را به معنای ناتوانی دانش آموز در یادگیری مواد درسی می‌دانند. بدون شک این تصویری نادرست است ناتوانی کودک در فراگیری دروس ممکن است از تواناییهای ذهنی محدود و ضعیف ناشی شود در حالی که افت تحصیلی به معنای نزول از یک سطح بالاتر به سطحی پایین‌تر در تحصیل و آموزش است. به منظور تمایز این قبیل ناتوانی‌ها و افت تحصیلی، ارائه تعریفی از افت تحصیلی لازم و ضروری است افت تحصیلی به "کاهش عملکرد تحصیلی دانش آموز از سطحی رضایت بخش به سطحی نامطلوب گفته می‌شود". توجه به تعریف فوق نشان می‌دهد که مقایسه و سنجش سطح عملکرد تحصیلی قبلی و فعلی دانش آموز بهترین شاخص از افت تحصیلی است فرض کنید که دانش آموزی در مدرسه دروس خود را به خوبی فرا می‌گیرد و حتی در بعضی درسها بسیار موفق و ممتاز است اما پس از مدتی سطح نمرات او نزول می‌کند در اینجا برای معلم این سوال پیش می‌آید که علت این افت تحصیلی چیست و چه علت یا عللی موجب شده تا عملکرد تحصیلی دانش آموز تنزل یابد؟ (مسعود و مظاهری، ۱۳۹۲: ۷۰).

مشاهده این گونه افت و خیزها در عملکرد تحصیلی دانش آموزان، ما را به بررسی علل آن فرا می‌خواند. از آنجا که نظام آموزش و پرورش یکی از سازمان‌ها و نهادهای پر هزینه کشور است و نیز به دلیل ارزش حیاتی آن در ترمیم نیروی انسانی ماهر و متخصص جامعه و بطور کلی اعتلای فرهنگی و اقتصادی کشور، بررسی دلایل افت تحصیلی و روش‌های مقابله با آن، می‌تواند از به هدر رفتن سرمایه‌های مادی و معنوی مردم و مسئولان پیشگیری کند و به کارایی هر چه بیشتر افراد جامعه بینجامد. اصطلاح افت تحصیلی در مورد کودک و نوجوانی به کار می‌رود که به تدریج ظرفیت یادگیری او کاهش یافته است و در آزمون‌های کلاسی و امتحانات پایانی موفق نمی‌شوند. افت تحصیلی در بعضی از دانش آموزان به حدی می‌رسد که تحصیلات خود را نیمه کاره رها می‌کنند و یا دچار مردودی و تکرار پایه‌ی تحصیلی می‌شوند. نارضایتی و نگرانی دانش آموز و خانواده‌ی او، تشویش و اضطراب را دامن می‌زند و همین امر به مرور دانش آموز را دچار کاهش کیفیت تحصیلی می‌کند (بیابانگرد، ۱۳۹۳: ۱۲۳).

عوامل موثر در افت تحصیلی

عوامل فردی

- عوامل فیزیولوژیکی و جسمی مانند ضعف بینایی و شنوایی

- عوامل ذهنی و روانی مانند میزان هوش و قدرت حافظه و سلامت روانی
- نداشتن هدف واقعی و عینی و روشن از تحصیل
- عدم انگیزش درونی برای تحصیل و مطالعه
- نداشتن اعتماد به نفس کافی
- ضعف اراده در مطالعه و تصمیم گیری های تحصیلی .
- ضعف در اجرای تصمیمات
- عدم برنامه ریزی دقیق از لحاظ زمان و میزان مطالعه روزانه
- نداشتن روش مطالعه مناسب برای دروس مختلف
- مهارت های مطالعه نادرست (عیسی زاده نشلی، ۱۳۹۲: ۴۷).

عوامل مربوط به خانواده

- اختلاف خانوادگی و خانواده آشفته،
- اختلاف فرزندان با خانواده مانند لجبازی با والدین و اعتراض به جو خانواده
- وابسته و متکی نمودن فرزندان به والدین در امور درسی و تکالیف منزل از دوران ابتدایی
- سرزنش و مقایسه نادرست فرزندان با همسالان موفق و در نتیجه پایین آوردن اعتماد به نفس آنان
- تغییرات منفی در خانواده مانند ورشکستگی سیاسی و اقتصادی و اعتیاد
- تغییر در جهت ارتقای سریع و غیرمترقبه سطح اقتصادی یا اجتماعی خانواده و از خود باختگی و غافلگیر شدن فرزندان و انواع انحرافات (عیسی زاده نشلی، ۱۳۹۲: ۴۷).

عوامل مربوط به مدرسه

- گروه همسالان مانند مزاحمت و شوخی های نابجا در کلاس درس.
- رفتارهای نامناسب عوامل اجرایی مدرسه مانند مدیر، معاونین، دبیران و مشاوران.
- جو عمومی حاکم بر مدرسه از لحاظ درسی مانند سخت گیری نامعقول یا هم رنگ شدن دانش آموز با سایر دانش آموزان ضعیف با فرض اینکه همه دانش آموزان مدرسه ضعیف هستند (عیسی زاده نشلی، ۱۳۹۲: ۴۸).

عوامل مربوط به اجتماع

- دوستان ناباب
- استفاده نادرست از کلوپ های ورزشی، بدنسازی، بلیارد
- استفاده نادرست از موبایل، اینترنت، کافی نت ها و گیم نت ها، گذراندن وقت زیاد در خیابان ها و خارج از منزل (بازرگان، ۱۳۹۱: ۱۵).

پیشینه داخلی

- شرفی، تقی بیگی و علی بیگی (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «تأثیر عزت نفس و ویژگی های فردی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه رازی» انجام دادند. پرسشنامه ای استاندارد کوپراسمیت به منظور سنجش عزت نفس این دانشجویان مورد استفاده قرار گرفت. روش پژوهش توصیفی- پیمایشی است و جامعه آماری آن شامل ۹۵۰ تن از دانشجویان روزانه و شبانه ای مقطع کارشناسی بودند، که بر اساس جدول مورگان از بین آنان ۲۴۵ تن به روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. نتیجه ای حاصل از تحلیل رگرسیون بیانگر این موضوع بود که «جنس، عزت نفس خانوادگی، عزت نفس اجتماعی، رشته تحصیلی و عزت نفس تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی موثر بودند که این ۵ متغیر حدود ۷۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته (پیشرفت تحصیلی) را تبیین نموده اند. هم چنین بین عزت نفس دانشجویان دختر و پسر تفاوت معناداری مشاهده شد، بین تحصیلات والدین، شغل والدین، محل زندگی دانشجویان و پیشرفت تحصیلی آنان رابطه ای معناداری وجود نداشت و سنجش شاخص های عزت نفس نشان داد که میانگین عزت نفس خانوادگی، اجتماعی و تحصیلی دانشجویان به ترتیب برابر ۳۶/۴، ۲۷/۴ و ۵۱/۴ است که هر سه شاخص از حد متوسط بالاتر می باشند (میزان استاندارد برابر ۸). هم چنین عزت نفس عمومی دانشجویان برابر ۳۱/۱۶ (بیشینه ۲۶) و عزت نفس کلی نیز برابر ۳/۲۹ (بیشینه ۵۰) می باشد که میزان این دو نوع عزت نفس نیز در دانشجویان از حد متوسط بالاتر می باشد».

- اکبری زردخانه و همکاران (۱۳۹۴) پژوهشی با عنوان «مقیاس عوامل خطر و محافظت کننده سلامت روانی دانشجویان: ساخت و بررسی ویژگی های روانسنجی» انجام دادند. هدف از پژوهش حاضر ساخت ابزاری برای اندازه گیری عوامل محافظت کننده و خطر

سلامت روان در دانشجویان است. روش: پژوهش حاضر از نوع توصیفی پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را همه دانشجویان کارشناسی سال اول اکثر دانشگاه‌های کشور در سال تحصیلی ۸۹-۸۸ تشکیل می‌دهند. به منظور استانداردسازی ابزار پژوهش حاضر تاییدی استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد که مقیاس عوامل خطر و محافظت کننده سلامت روان دانشجویان دارای ۴۲ گویه و شش خرده‌مقیاس - جو خانواده، کمال‌گرایی، از ۱۳ ابزار استفاده گردید، که بخشی از آن‌ها در پژوهش حاضر بررسی می‌شوند و عبارتند از: مقیاس رضایت از زندگی؛ آزمون جهت‌گیری به زندگی؛ پرسشنامه خودکارآمدی عمومی؛ مقیاس التزام به وظایف دینی؛ مقیاس ناامیدی؛ بک؛ مقیاس کمال‌گرایی اهواز و سیاهه حمایت اجتماعی، و از دو روش تحلیل عاملی اکتشافی، جهت‌گیری مذهبی، خودکارآمدی، حمایت اجتماعی ادراک شده و تمایلات خودکشی - است. ضرایب اعتبار ضرایب همگونی درونی این خرده‌مقیاس‌ها بین (۰/۵۹) کمال‌گرایی و (۰/۸۶) تمایلات خودکشی بدست آمد. ضرایب روایی حاصل از خرده‌مقیاس‌های ابزار تولیدشده با مؤلفه‌های ابزارهای همراه مطابق با مبانی نظری بود. نتیجه پژوهش نشان داد که مقیاس عوامل خطر و محافظت کننده سلامت روان دانشجویان ابزار مناسبی برای غربالگری مشکلات مربوط به عوامل مؤثر بر سلامت روان دانشجویان است.

- رئیس‌سون؛ محمدی؛ عبدالرزاق نژاد و شریف‌زاده (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان «بررسی رابطه خودپنداره و عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی شهر قاین در سال تحصیلی (۱۳۹۱-۹۲)» انجام دادند. «این مطالعه توصیفی تحلیلی بر روی کلیه دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی شهر قاین در سال تحصیلی ۹۱-۹۲ شامل ۹۹ نفر که به روش سرشماری انتخاب شدند، انجام شد. ابزار گردآوری داده‌ها شامل پرسشنامه‌های عزت‌نفس^۷ و خودپنداره بود و معدل کل دانشجویان به عنوان نمره موفقیت تحصیلی در نظر گرفته شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ویرایش ۱۴، آمار توصیفی و آزمونهای آماری ضریب همبستگی پیرسون و آزمون تی تجزیه و تحلیل شدند. یافته‌ها نشان داد که بین خودپنداره و عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانشجویان رابطه مثبت و معنی‌داری مشاهده شد. نتایج مطالعه حاضر نشان داد: خودپنداره و عزت نفس بالای دانشجویان با موفقیت تحصیلی آنان ارتباط دارد. لذا لازم است دانشگاه‌ها و استادان به خودپنداره و عزت نفس دانشجویان توجه کرده، نگرش مثبت آنان را نسبت به خود تقویت و از ایجاد نگرش منفی نسبت به خود جلوگیری نمایند.

- برزگربرفروبی و حسینی (۱۳۹۳) پژوهشی با عنوان «بررسی تأثیر سازگاری اجتماعی و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان» انجام دادند. دانش‌آموزان سرمايه‌های یک کشور محسوب می‌شوند و توجه به پیشرفت تحصیلی آنها و عواملی که می‌تواند آنها را در این امر مهم یاری بخشد بسیار حائز اهمیت است هدف پژوهش حاضر سازگاری اجتماعی و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است. روش پژوهش توصیفی از نوع کتابخانه‌ای است. امروزه از مهمترین مشکلات نظام آموزشی، گسترش پدیده افت تحصیلی است. لذا شناخت عواملی که منجر به پیشرفت تحصیلی و مانع از افت تحصیلی می‌شوند از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. سازگاری اجتماعی و عزت نفس از جمله عواملی هستند که ارتباط مستقیم با پیشرفت تحصیلی دارند بنابراین ما طبق پژوهش‌های انجام شده «می‌توانیم با بالا بردن سازگاری اجتماعی و عزت نفس به دانش‌آموزان در این پیشرفت کمک کنیم».

- رحیمی و همکاران (۱۳۹۲) پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه» انجام دادند. این مطالعه از نوع توصیفی - تحلیلی است که در آن ۱۶۵ نفر از دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه به صورت نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. رشته تحصیلی دانشجویان شامل رادیولوژی، علوم آزمایشگاهی، فناوری سلامت، هوشبری و اتاق عمل بودند. مشخصات دموگرافیک و دیدگاه دانشجویان در رابطه با عوامل مؤثر افت تحصیلی به وسیله پرسشنامه‌ای پژوهشگر ساخته جمع‌آوری گردید و با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته‌های تحقیق نشان داد افت تحصیلی در بین دانشجویان رشته هوشبری بیش از سایر رشته‌ها بود. همین‌طور در بررسی دیدگاه دانشجویان نه تنها علل آموزشی ارتباط معنی‌داری با افت تحصیلی داشتند، بلکه دانشجویان عوامل خانوادگی و اقتصادی را نیز در افت تحصیلی دخیل می‌دانستند. به علاوه نتایج ارتباط معنی‌داری بین دیدگاه دانشجویان با سن، وضعیت تأهل و وضعیت شغلی آنان نشان نمی‌دهد. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که ویژگی‌های فردی، وضعیت اقتصادی خانواده، میزان ساعات مطالعه و علل آموزشی از عوامل افت تحصیلی هستند. توجه بیشتر به محتوای آموزشی، عوامل مرتبط با آموزش دهنده، علاوه بر پیشگیری از افت تحصیلی دانشجویان از اتلاف وقت و هزینه‌های جاری مراکز آموزش عالی کشور جلوگیری و سبب بهبود و توسعه سیستم آموزش کشور می‌شود.

پیشینه خارجی

باگات^۸ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان "رابطه بین اعتماد به نفس و دستاوردهای علمی دانش آموزان متوسطه بررسی ارتباط بین عزت نفس و دستاوردهای علمی دانش آموزان دبیرستانی پرداخته است. جامعه آماری این تحقیق شامل ۴۰۰ دانش آموز دبیرستانی کلاس ۹ که در مدارس دولتی و خصوصی مشغول به تحصیل بودند می باشد ابزار پژوهش پرسشنامه عزت نفس تاکور (۱۹۷۷) بوده است نتایج مطالعه نشان داد که همبستگی مثبت و معناداری بین دانش آموزان پسر و پیشرفت تحصیلی آنها و رابطه منفی معناداری دانش آموزان دختر و پیشرفت تحصیلی آنها وجود داشته است.

باگانا^۹ (۲۰۱۶) در تحقیقی با عنوان "عزت نفس، خوش بینی و اضطراب امتحانات در میان دانش آموزان دبیرستان". به تعیین نقش عزت نفس در اضطراب امتحان در بین دانش آموزان دبیرستانی کشور رومانی پرداخت و نتایج نشان داد که عزت نفس دختران نسبت به پسران بیشتر بوده است.

مصطفی و همکاران^{۱۰} (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان "مقایسه اضطراب و عزت نفس در میان دانشجویان دانشگاه های آلبانی" به بررسی سطح اضطراب و عزت نفس دانشجویان دانشگاهی و تعیین ارتباط بین آن پرداختند شرکت کنندگان ۱۲۵ دانشجو در سن ۱۸ تا ۴۴ سالگی از کوزوو و آلبانی. ابزار مورد استفاده شامل دو پرسشنامه نسخه آلبانیایی مقیاس اضطراب و خودآزایی ژانگ و عزت نفس روزنبرگ بود. یافته ها نشان داد که ۱۴.۳٪ (آلبانی) و ۳۲.۳٪ (کوزوو) از شرکت کنندگان سطح اضطراب خفیف تا متوسط دارند، فقط ۱۲.۹٪ از نمونه کوزوو به سطح شدید اضطراب مشخص شده است؛ ۶.۳ درصد (آلبانی) و ۱.۶ درصد (کوزوو) کمترین عزت نفس را گزارش کردند. عزت نفس به طور منفی معنی داری با اضطراب تنها در نمونه آلبانیایی ارتباط داشت. اختلاف معنی داری در سطح عزت نفس بر اساس کشور وجود ندارد، اما دانش آموزان از کوزوو اضطراب قابل ملاحظه ای داشتند.

دورماش^{۱۱} (۲۰۱۵) در تحقیقی با عنوان "عزت نفس در میان دانش آموزان کالج: بررسی رضایت از نیازهای روانی اولیه و برخی متغیرها" به بررسی عزت نفس در میان ۳۴۲ نفر از دانش آموزان دانشجویان با توجه به رضایت از نیازهای روانشناختی آنها پرداخته است. داده ها از طریق پرسشنامه تعلیم و تربیت کوپراسمیت ۱۹۶۷، و پرسشنامه محقق ساخته نیازهای روانشناختی جمع آوری شد. یافته ها نشان داد که رضایت از نیازهای خودمختاری و وابستگی دانشجویان به طور معنی داری خود را افزایش می داد، در حالیکه رضایت از نیاز شایستگی، اعتماد به نفس خود را پیش بینی نمی کرد. همچنین عزت نفس دانشجویان با توجه به سطح تحصیلات والدین، سطح درآمد و نگرش والدین تفاوت معنی دار داشت، در حالی که سطح تحصیلات پدر و مادر و جنسیت بر عزت نفس تأثیر نداشت. افیلی و همکارانش^{۱۲} (۲۰۱۳) در تحقیقی با عنوان رضایت شغلی و سلامت روان پزشکان دانشگاه بیمارستان آموزشی دانشگاه بنین به بررسی سلامت روان ۱۹۰ کارآموز پزشکی در دانشگاه بنین نیجریه پرداختند که از پرسشنامه GHQ28 به عنوان ابزار غربالگری برای برآورد شیوع اختلالات روانپزشکی استفاده کردند. این تحقیق نشان داد که ۲۱ نفر (۴درصد) این ارکارآموزان دارای اختلالات روانپزشکی می باشند.

بنیتز و همکارانش^{۱۳} (۲۰۱۲) تحقیقی در اسپانیا بر روی سلامت روان دانشجویان ۵۰ دانشگاه با استفاده از پرسشنامه GHQ28 انجام دادند که نتایج آن نشان داد که میانگین نمره کل دانشجویان گروه پزشکی بالاتر از سایر دانشجویان بود که بیانگر اختلالات سایکوپاتولوژیک مهمتری در آنها است.

اولریچ^{۱۴} (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان "بررسی رابطه بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی" به بررسی رابطه بین عزت نفس و موفقیت تحصیلی دانش آموزان پرداخته است. نتایج نشان داد فرهنگ ها، سنین و نژادها، برنامه درسی دانش آموزان و حتی مداخلات مشاور مدرسه در ارتقای عزت نفس و پیشرفت تحصیلات دانش آموزان موثر است.

پیکسودو و آلمدیا^{۱۵} (۲۰۱۰) در تحقیقی با عنوان "خودپندارگی، عزت نفس و موفقیت تحصیلی: راهبردهای حفظ عزت نفس در دانش آموزانی که از شکست تحصیلی برخوردارند" تحقیقات قبلی در مورد رابطه عزت نفس و پیشرفت تحصیلی نشان می دهد که علیرغم تفاوت در خود ارزیابی تحصیلی، خودپندارندگی دانش آموزان در نتیجه نمرات خود در مدرسه، تفاوت معنی داری ندارد. شرکت کنندگان ۹۵۵ نوجوان در کلاس های ۷، ۹ و ۱۱ در چهار مدرسه در لیسبون بودند. ۳۵۲ نفر از این دانش آموزان حداقل یک بار در سال تحصیلی

8 Pooja Bhagat

9 Bagana

10 Mustafaa,SevimErikaMelonashibFleuraShkembibKaltrinaBesimicNaimFanaj

11 Ümmet, Durmuş

12 Ofili A Asuzu MC Isah EC et al

13 Benitez MH, Cuevas C, Rodriguez Pulido F

14 Jennell Karen Ulrich

15 Peixoto, Francisco. Leandro S. Almeida

در مدرسه مشغول به کار بودند، در حالیکه ۶۰۳ نفر هرگز چنین کاری را انجام نداده بودند. نتایج تحقیق نشان می دهد که عزت نفس از طریق نمایندگی مثبت خود در جنبه های غیر آکادمیک خودپندارندگی یا کاهش ارزش شایستگی های مرتبط با مدرسه حفظ می شود. اسدی و نخعی^{۱۶} (۲۰۰۹) با استفاده از پرسشنامه GHQ28 مطالعه ای بر روی سه گروه از کارآموزان، دانشجویان و فارغ التحصیلان رشته های مختلف پزشکی انجام دادند که نشان می داد مشکلات سایکوپاتولوژیک در میان دانشجویان گروه پزشکی، فارغ التحصیلان و زنان شایعتر است.

مدل مفهومی پژوهش

روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ شیوهی گردآوری اطلاعات، توصیفی و از نوع پیمایشی^{۱۷} (همبستگی) است. در تحقیقاتی که با اهداف توصیفی انجام می گیرند محقق به دنبال چیرستی و چگونه بودن موضوع است و می خواهد بداند ماهیت پدیده، متغیر، شیء یا مطلب چیست و چگونه است. به عبارت دیگر، در این تحقیقات وضع موجود را بررسی می کنند و به توصیف منظم نظام دار وضعیت فعلی آن می پردازد (حافظ نیا، ۱۳۹۵: ۶۹). در اینگونه تحقیقات محقق دخالتی در موقعیت، وضعیت و نقش متغیرها ندارد و آنها را دستکاری یا کنترل نمی کند (همان، ۷۱). اطلاعات مربوط به ادبیات موضوعی پژوهش شامل مبانی نظری و پیشینه وسوابق پژوهش با استفاده از مطالعات کتابخانه ای و همچنین بخشی نیز از طریق جستجو در اینترنت و مراجعه به مراکز علمی و دانشگاهی به دست آمده است. برای محاسبه متغیرهای تحقیق از پرسشنامه های استاندارد استفاده شده است و اطلاعات استخراج شده از پرسشنامه ها به نرم افزار اکسل انتقال و سپس از طریق نرم افزار SPSS سایر آزمون ها انجام خواهد شد.

جامعه آماری^{۱۸} پژوهش

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش دانش آموزان دختر پایه دوم متوسطه سال ۱۳۹۵ در منطقه ۷ مشهد و جمعا ۳۶۰ نفر می باشند.

نمونه و روش نمونه گیری

با استفاده از جدول کرجسی و مورگان^{۱۹} برای حجم جامعه آماری ۳۶۰ نفر، حجم نمونه ۱۸۶ نفر بدست آمد. بنابراین با روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای اقدام به نمونه گیری گردید.

ابزار گردآوری^{۲۰} اطلاعات

برای این پژوهش از سه پرسشنامه به شرح زیر استفاده شده است:

16 Asadi SM, Nakhaey F

17 . survey

18 . Statistical Population

19 Robert v. krejcie و daryle w. morgan

20 . Data Collection Instrument

پرسشنامه اول پرسشنامه افت تحصیلی که دارای ۲۰ سوال برای سنجش عوامل موثر بر افت تحصیلی دانش آموزان است و توسط پاسخگو گزارش می‌شود. این پرسشنامه پاسخ‌ها را براساس طیف لیکرت می‌سنجد و شامل عوامل درونی و بیرونی (خانوادگی و گروه‌های مرجع) است. پرسشنامه دوم، پرسشنامه سلامت روان (SCL-25 فرم کوتاه شده SCL-90) دارای ۲۵ سوال برای ارزشیابی علائم روانی است که به وسیله پاسخگو گزارش می‌شود و اولین بار برای نشان دادن جنبه‌های روان شناختی بیماران جسمی و روانی طرح ریزی گردیده است. فرم اولیه آزمون توسط در گوتیس، لیمپنو کووی (۱۹۷۳) معرفی شد و بر اساس تجربیات بالینی و تجزیه و تحلیل‌های روان سنجی از آن، مورد تجدید نظر قرار گرفت و فرم نهایی آن تهیه گردید. پرسشنامه سوم، پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (SEI) یکی از معروف‌ترین و پر استفاده‌ترین ابزارهای برای سنجش عزت نفس است. پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (SEI) در سال ۱۹۶۷ توسط کوپر اسمیت ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۵۸ ماده به صورت بلی و خیر است. ۸ ماده از این پرسشنامه دروغ گویی را می‌سنجد و ۵۰ ماده باقی مانده به سنجش چهار زیر مقیاس این پرسشنامه اختصاص دارد. زیرمقیاس‌های پرسشنامه عزت نفس کوپر اسمیت (SEI) عبارتند از: عزت نفس کلی، عزت نفس خانوادگی، عزت نفس تحصیلی، و عزت نفس اجتماعی. یادآور می‌شود که هرچه فرد در این پرسشنامه نمره بالاتری بگیرد عزت نفس‌اش بیشتر است. جدول شماره ۱-۳ شماره سؤالات عزت نفس و سلامت روان و نحوه توزیع سؤالات برای هر یک از ابعاد را نشان می‌دهد.

شیوه‌ی تجزیه و تحلیل^{۲۱} اطلاعات

تجزیه و تحلیل داده‌ها فرآیندی چندمرحله‌ای است که طی آن، داده‌هایی که از طریق بکارگیری ابزارهای گردآوری اطلاعات در نمونه آماری فراهم آمده‌اند، خلاصه، کدگذاری، دسته‌بندی و در نهایت پردازش می‌شوند تا زمینه انجام انواع تحلیل‌ها و ارتباط بین داده‌ها به منظور بررسی فرضیه‌ها فراهم آید. در این فرآیند داده‌ها هم از لحاظ مفهومی و هم از جنبه تجربی پالایش می‌شوند و تکنیک‌های گوناگون آماری نقش به سزایی در استنتاج‌ها و تعمیم‌ها به عهده دارند (حافظ نیا، ۱۳۹۵، ۷۰).
الف) روش توصیفی: از این روش جهت دسته‌بندی و توصیف خصوصیات جامعه آماری، فراوانیها، درصد فراوانی، نمودار، میانگین، انحراف معیار و... استفاده خواهد شد.

ب) روش استنباطی: از این روش برای بررسی و پاسخ دادن به سؤالات پژوهش و آزمون فرضیه‌ها استفاده می‌شود. در پژوهش حاضر جهت آزمون فرضیه‌ها از همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. همچنین جهت بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون کشیدگی، چولگی، استفاده خواهد شد.

بررسی توصیفی متغیرهای پژوهش

در جدول شماره ۱ به توصیف داده‌های مربوط به متغیرهای پژوهش می‌پردازیم:

جدول ۱ آمار توصیفی

متغیر	بعد	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار	واریانس
عزت نفس	عزت نفس عمومی	۶	۳۵	۱۱/۵۲	۴/۳۸۶	۱۹/۲۴۰
	عزت نفس اجتماعی	۲	۱۶	۴/۸۲	۱/۷۴۰	۳/۰۲۸
	عزت نفس تحصیلی	۱	۶	۳/۳۷	۱/۳۹۰	۱/۹۳۳
	دروغ گویی	۰	۱۴	۴/۴۷	۱/۷۶۵	۳/۱۱۵
افت تحصیلی		۳۸	۸۵	۵۹/۱۴	۹/۷۳۵	۹۴/۷۶۶
سلامت روان		۲۲	۱۰۰	۵۳/۱۰	۱۷/۷۳۸	۳۱۴/۶۴۷

بررسی توزیع داده‌های متغیرها از نظر نرمال بودن

بمنظور تعیین نرمال بودن یا نرمال نبودن توزیع نمونه آماری آزمون چولگی و کشیدگی انجام شد. علت استفاده از این آزمون برای بررسی نرمال بودن اینست که در حجم نمونه پایین و کمتر از ۰/۰۰۵ آزمون چولگی و کشیدگی مناسبتر از آزمون کلموگراف-اسمیرنف است (هیر، ۲۰۰۹). در حالت کلی چنانچه چولگی و کشیدگی در بازه (۲، -۲) نباشند داده‌ها از توزیع نرمال بسیار دور بوده و می‌بایست قبل از هر گونه آزمونی که برای انجامشان باید فرض نرمال بودن داده‌ها برقرار باشند؛ اصلاح گردند. (البته ممکن است بعضی از آماردانان این

بازه را کوچکتر یا بزرگتر در نظر بگیرند). مقدار چولگی مشاهده شده برای متغیرهای مورد مطالعه در بازه (۲، -۲) قرار دارد. یعنی از لحاظ کجی متغیرهای پژوهش نرمال بوده و توزیع آن متقارن است. مقدار کشیدگی متغیرها نیز در بازه (۲، -۲) قرار دارد. این نشان می‌دهد توزیع متغیرها از کشیدگی نرمال برخوردار است.

جدول ۲ نتایج آزمون نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرها

متغیر	سلامت روان	افت تحصیلی	نفس
تعداد	۱۸۶	۱۸۶	۱۸۶
چولگی (Skewness)	۰/۲۰۱	۰/۹۶۳	-۰/۳۰۷
خطای انحراف استاندارد چولگی	۰/۱۴۵	۰/۱۴۵	۰/۱۴۵
کشیدگی (Kurtosis)	-۰/۷۲۷	-۰/۳۵۹	-۰/۲۹۷
خطای انحراف استاندارد کشیدگی	۰/۲۸۸	۰/۲۸۸	۰/۲۸۸

تحلیل‌های استنباطی و آزمون فرضیات

فرضیه‌ی اول: بین عوامل محافظت کننده(عزت نفس و سلامت روان) با افت تحصیلی رابطه وجود دارد.

H_0	بین عوامل محافظت کننده(عزت نفس و سلامت روان) با افت تحصیلی رابطه وجود ندارد.
H_1	بین عوامل محافظت کننده(عزت نفس و سلامت روان) با افت تحصیلی رابطه وجود دارد.

جدول شماره ۳ تحلیل واریانس مدل رگرسیونی پژوهش مربوط به رابطه میان ابعاد «عوامل محافظت کننده» و «افت تحصیلی»

خطای استاندارد		ضریب تشخیص تعدیل شده ΔR		ضریب تشخیص (R^2)	R		
۹/۶۴۸		۰/۰۲۳		۰/۰۳۴	۰/۱۸۳		
سطح معنی داری	سطح اطمینان	F	میانگین مربعات	مجموع مربعات	درجه آزادی	منبع تغییرات	
۰/۰۴۴	۰/۹۵	۳/۱۸۲	۲۹۶/۱۷۲	۵۹۲/۳۴۲	۲	رگرسیون	
نتیجه آزمون: تأیید فرضیه H_1 و مدل پژوهش			۹۳/۰۷۸	۱۷۰۳۳/۲۹۵	۱۸۳	باقیمانده	
			-----	۱۷۶۵۲/۶۴۰	۱۸۵	کل	

چنانچه در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌گردد سطح معنی‌داری آزمون مربوطه برابر ۰/۰۰۴۴ می‌باشد، می‌توان چنین ادعا نمود که مدل رگرسیونی پژوهش حاضر شامل رابطه دو بعد عوامل محافظت‌کننده که شامل عزت نفس و سلامت روان می‌باشد، با افت تحصیلی با خطای ۰/۰۵ یا سطح اطمینان ۰/۹۵ معنی‌دار می‌باشد. و عوامل محافظت‌کننده پیش‌بین‌های معنی‌دار افت تحصیلی هستند. پس فرض H_1 تأیید و فرض H_0 رد می‌گردد. با توجه به ضریب تشخیص R^2 که عبارت است از نسبت تغییرات توضیح داده شده توسط متغیرهای X_1 و X_2 به تغییرات کل، ۰/۳۱۴ می‌باشد. می‌توان بیان نمود که ۳/۱۴ درصد تغییرات افت تحصیلی دانش‌آموزان، توسط تغییرات در متغیرهای مستقل تبیین می‌گردد.

جدول شماره ۴ ضرایب پارامتر مدل رگرسیونی چندگانه مربوط به رابطه ابعاد عوامل محافظت‌کننده با افت تحصیلی

نتیجه آزمون	سطح معنی‌داری	t محاسبه شده	β شیب خط	منابع
تأیید فرضیه H_1	۰/۰۰۰	۱۷/۱۹۸	۵۴/۱۸۶	عرض از مبدا
	۰/۰۴۸	-۰/۱۹۲	-۰/۲۵۰	عزت نفس
	۰/۰۱۸	-۲/۳۸۶	-۰/۲۴۱	سلامت روان

بنابراین رابطه ریاضی میان ابعاد عوامل محافظت‌کننده (سلامت روان و عزت نفس) با افت تحصیلی دانش‌آموزان به صورت زیر خواهد بود:

$$y = 54.186 - 0.250 \text{ عزت نفس} - 0.241 \text{ سلامت روان}$$

سلامت روان $0.241 -$ عزت نفس $0.250 -$ $54.186 =$ افت تحصیلی

می‌توان بیان نمود که یک واحد افزایش در عزت نفس باعث ۰/۲۵۰ واحد کاهش در افت تحصیلی دانش‌آموزان و یک واحد افزایش در سلامت روان باعث ۰/۲۴۱ واحد کاهش در افت تحصیلی می‌شود. پس می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی این آزمون از لحاظ آماری معنی‌دار می‌باشد. همچنین چنانچه ملاحظه می‌شود بیشترین سهم در کاهش افت تحصیلی مربوط به عزت نفس است.

فرضیه‌ی دوم: بین سلامت روان و افت تحصیلی رابطه وجود دارد.

H_0	بین سلامت روان و افت تحصیلی رابطه وجود ندارد.
H_1	بین سلامت روان و افت تحصیلی رابطه وجود دارد.

به منظور بررسی رابطه‌ی «سلامت روان» با «افت تحصیلی»، در میان دانش‌آموزان دختر پایه دوم، با توجه به فاصله‌ای و نرمال بودن متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. بر اساس جدول ۴، مقدار ضریب همبستگی محاسبه شده برابر ۰/۴۸ است که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ معنی‌دار و بیانگر یک همبستگی مثبت، قوی و معنادار است.

جدول شماره ۵ آزمون پیرسون برای تعیین همبستگی بین «سلامت روان» و «افت تحصیلی» در دانش‌آموزان دختر پایه دوم

افت تحصیلی	سلامت روان		
۰/۲۸۳ -	۱	ضریب همبستگی پیرسون	سلامت روان
		سطح معناداری ۲ طرفه (Sig)	
		تعداد	
۱۸۶	-۰/۲۸۳	ضریب همبستگی پیرسون	افت تحصیلی
		سطح معناداری ۲ طرفه (Sig)	
		تعداد	

چنانچه در جدول شماره ۵ ملاحظه می‌گردد سطح معنی‌داری آزمون پیرسون ۰/۰۱۲ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی‌داری ۰/۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده که ۰/۲۸۳ می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی پیرسون با درجه

آزادی ۱۸۵ که ۰/۱۹۷ است، بزرگتر می‌باشد، لذا رابطه معنی‌داری میان «سلامت روان» و «افت تحصیلی» دانش‌آموزان دختر پایه دوم وجود دارد. بنابراین فرضیه تأیید می‌شود.

فرضیه سوم: بین عزت نفس و افت تحصیلی رابطه وجود ندارد.

H ₀	بین عزت نفس و افت تحصیلی رابطه وجود ندارد.
H ₁	بین عزت نفس و افت تحصیلی رابطه وجود ندارد.

به منظور بررسی رابطه‌ی «عزت نفس» با «افت تحصیلی»، در میان دانش‌آموزان دختر پایه دوم، با توجه به فاصله‌ای و نرمال بودن متغیرها از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه استفاده شد. بر اساس جدول ۶ مقدار ضریب همبستگی محاسبه شده برابر ۰/۳۹۵- است که در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ معنی‌دار و بیانگر یک همبستگی منفی، متوسط و معنادار است. همچنین این نتیجه بیانگر این است که «عزت نفس» پیش‌بینی کننده‌ی معنادار «افت تحصیلی» دانش‌آموزان است. بنابراین می‌توان گفت که میان «عزت نفس» و «افت تحصیلی» در میان دانش‌آموزان دختر پایه دوم، رابطه‌ی معنادار وجود دارد.

جدول شماره ۶ آزمون پیرسون برای تعیین همبستگی بین «عزت نفس» و «افت تحصیلی» در دانش‌آموزان دختر پایه دوم

عزت نفس		افت تحصیلی	
عزت نفس	ضریب همبستگی پیرسون	۱	-۰/۳۹۵
	سطح معناداری ۲ طرفه (Sig)		۰/۰۰۰
	تعداد	۱۸۶	۱۸۶
افت تحصیلی	ضریب همبستگی پیرسون	-۰/۳۹۵	۱
	سطح معناداری ۲ طرفه (Sig)	۰/۰۰۰	
	تعداد	۱۸۶	۱۸۶

چنانچه در جدول شماره ۶ ملاحظه می‌گردد سطح معنی‌داری آزمون پیرسون ۰/۰۰۰ بوده و این سطح از حداقل سطح معنی‌داری ۰/۰۵ کوچکتر بوده و نیز با توجه به ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شده که ۰/۳۹۵- می‌باشد و این مقدار از مقدار بحرانی پیرسون با درجه آزادی ۱۸۵ که ۰/۱۹۷- است، کوچکتر می‌باشد، لذا رابطه معنی‌داری میان «عزت نفس» و «افت تحصیلی» دانش‌آموزان دختر پایه دوم وجود دارد. بنابراین و با توجه به نتیجه تحلیل رگرسیون فرضیه تأیید می‌شود.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس نتایج فرضیه‌ها مشخص شد که بین عوامل محافظت کننده (عزت نفس و سلامت روان) با افت تحصیلی رابطه وجود دارد. این نتیجه با یافته‌های شرفی و همکاران (۱۳۹۴) که نشان دادند «عزت نفس خانوادگی، عزت نفس اجتماعی، رشته تحصیلی و عزت نفس تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی موثرند»، همخوانی دارد. همچنین رئیسون و همکاران (۱۳۹۳) نیز چنین نتیجه‌گیری کردند: «خودپنداره و عزت نفس بالای دانشجویان با موفقیت تحصیلی آنان ارتباط دارد» که این امر نیز با یافته‌های ما هم‌راستا است. در همین راستا برزگر بفرویی و حسینی (۱۳۹۳) نیز در خود پژوهش نشان دادند سازگاری اجتماعی و عزت نفس از جمله عواملی هستند که ارتباط مستقیم با پیشرفت تحصیلی دارند. بر اساس نتیجه فرضیه اول مشخص شد که بین عوامل محافظت کننده با افت تحصیلی رابطه وجود دارد. بهداشت روان و پیشرفت تحصیلی ارتباط تنگاتنگی با هم دارند. دانش آموزانی که سطح سلامت روان آن‌ها مطلوب نیست قادر به پیشرفت تحصیلی در حد قابل انتظار نخواهد بود و نمی‌توانند از توانایی‌های بالقوه خویش بهره کافی ببرند. از طرف دیگر ضعف و افت تحصیلی که به دلایل فردی، خانوادگی، مدرسه‌ای یا اجتماعی، ایجاد یا گسترش می‌یابد، می‌تواند سلامت روان دانش آموز را به مخاطره اندازد و زمینه ساز بروز اختلالاتی از قبیل اضطراب، افسردگی، کاهش عزت نفس و بروز اختلالات عاطفی و رفتاری شود. بر اساس تحقیقات انجام شده توسط دانشکده‌ی بهداشت دانشگاه هاروارد و نیز آمار منتشر شده توسط سازمان بهداشت جهانی اختلالات روانی به عنوان یکی از مهمترین و معنادارترین اجزای بار کلی بیماری‌ها به شمار می‌رود به طوری که ۵/۱۰ تا ۱۱ درصد از بار کل بیماری‌ها، مربوط به بیماری‌های روانی است که تفاوت در ارقام احتمالاً به تفاوت‌های واقعی در شیوع اختلال در بین مناطق و فرهنگ‌های مختلف باشد و ابزارهای اندازه‌گیری و روش تحقیق و عوامل مختلف و غیرقابل کنترل دیگر باشد. امروزه بطور وسیع مورد پذیرش است محیط مدرسه اهمیت اساسی دارد و مدارس و معلمان به اذعان بسیاری می‌توانند تأثیرهای جدی در شکل‌گیری رفتار و رشد هیجانی شاگردان داشته باشند. این نکته باعث توجه زیادی به رویکردهای مربوط به کل مدرسه در برخورد با مشکلات بهداشت روانی کودکان شده است. معلمان می‌توانند از طریق ایجاد منش مثبت در مدارس محیط درمانی کمابیش موثری را ایجاد نمایند که در آن شاگردان به جای اینکه از طریق سایر شیوه‌ها، مشکل دار بودن خود را نشان دهند به خود بپردازند و از نظر هیجانی رشد کرده و در مورد مسائل خود بحث و گفتگو کنند. معلمان با ایجاد منش اعتمادپذیری، باز بودن و شناخت همراه با تمرکز بر ایجاد ارتباط با شاگردان در کنار اعطای مسئولیت به آنان می‌توانند در ارتقای بهزیستی روانی شاگردان نقش موثری ایفا کنند. داشتن دانش درک و حمایت لازم معلمان می‌تواند در خط مقدم تشخیص حمایت و ارجاع به سایر خدمات در این زمینه عمل کنند. معلمان نسبت به علائم مشکلات بهداشت روانی هوشیار بوده و آگاهی آنها از دامنه پیچیده عوامل ایجاد کننده این مشکلات بخش جدایی ناپذیر مراقبت آنها در این مورد است. نکته مهم این است که آنها بدانند که چه وقت و چگونه کودکان را به خدمات بهداشت روانی ارجاع دهند (اتکینسون، ۱۳۸۸).

بر اساس نتیجه فرضیه دوم مشخص شد که سلامت روان و افت تحصیلی رابطه وجود دارد. در این پژوهش همچنان که انتظار می‌رفت این رابطه منفی (معکوس) است یعنی سلامت روان با پیشرفت تحصیلی رابطه مستقیم و مثبت دارد. در پژوهش عنبری و همکاران (۱۳۹۳) بین سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان ارتباط معنی‌دار یافت شده است. تحقیقات انجام شده در ایران نیز نشان می‌دهد توجه به سلامت روان دانش آموزان که به عنوان ارکان اصلی و مهم مدارس محسوب می‌شوند؛ حائز اهمیت بوده و از مؤلفه‌های مهم ایجاد سلامت روان در بین آنان، نگرش و رضایت‌مندی آنان نسبت به تحصیلی است که خود به عنوان محرکی قوی در جهت ایجاد انگیزش، ارتقای سطح کیفیت آموزش و نیز پیشرفت تحصیلی به شمار می‌آید گرچه مشکلات بهداشت روانی برخی از کودکان علت مشخص زیست‌شناختی دارد اما در بیشتر موارد عوامل محیطی و تعاملات کودکان با اطرافیان خود نقش اساسی در پیشرفت یا بازدارندگی مشکلات آنان ایفا می‌کند. دیدگاه تعاملی که در آن به صورت فزاینده‌ای بر تأثیر محیط مدرسه بر روی کودکان مسئله دار تأکید می‌شود. بر اساس نتیجه فرضیه سوم مشخص شد که بین عزت نفس و افت تحصیلی رابطه وجود دارد. این رابطه منفی (معکوس) است یعنی عزت نفس با پیشرفت تحصیلی رابطه مستقیم و مثبت دارد. در تعدادی از مطالعات انجام شده پیرامون عزت نفس و وضعیت تحصیلی، واژه‌های موفقیت و گاهی نیز پیشرفت تحصیلی مترادف منظور گردیده و برای سنجش از معدل ترم گذشته و یا میانگین معدل دو ترم استفاده گردیده است. در پاره‌ای از این مطالعات معدل دارای نقطه برش بوده است. زارع و همکاران (۱۳۸۶) در رابطه با اینکه آیا بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی (معدل) اختلاف معنادار وجود دارد یا خیر، می‌نویسند نتایج متفاوتی وجود دارد به طوریکه که محققانی مانند شارف، شیهان یا سهرابی و معتمدین (۱۳۸۴) در تحقیقات و پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی رابطه معناداری وجود دارد، در حالی که تعدادی دیگری از محققین، هیچ رابطه‌ای بین عزت نفس و پیشرفت تحصیلی در تحقیقات خود نیافتند. بطور کلی بیشتر یافته‌های حاصل از مطالعه در دانش آموزان نشان داد که بین عزت نفس با موفقیت تحصیلی همبستگی بیشتری بوده و با افزایش مقطع تحصیلی این رابطه کم رنگ تر می‌شود. شاید این امر ناشی از نقش‌های متعددی است که محیط آموزشی به عهده

دارد، محیط مدرسه یا دانشگاه ضمن اینکه یک محیط آموزشی است، یک محیط اجتماعی نیز هست و مخاطرات خاص خود را دارد. برخی از دانش‌آموزان یا دانشجویان در دوران تحصیل با مشکلات کم و بیش بزرگ رو به رو می‌شوند، مثل عدم علاقه به رشته تحصیلی، احساس ناتوانی در یادگیری، انتخاب واحد نادرست، احساس اجبار در پذیرفتن مقررات آموزشی، مشکلات محیط خوابگاه، نیاز مالی، غربت، نگرانی نسبت به شغل آینده. البته همه مسائل روانی و اجتماعی دانشجویان برخاسته از شرایط آموزشی یا اجتماعی دانشگاه نیست و ویژگی‌های شخصی و خانوادگی آنها نیز دخالت دارد. به نظر می‌رسد در جامعه کنونی برخورد والدین بعنوان مهمترین عامل شکل دهی عزت نفس با پسران و دختران اختلاف چندانی ندارد و از طرف دیگر موفقیت بهتر دختران نسبت به پسران شاید ناشی از تفاوت نگرش این دو جنس باشد. هدف تحصیل پسران عمدتاً مسائل مالی و اقتصادی بوده ولی دختران بیشتر جهت ابراز شخصیت و هویت اجتماعی به تحصیل می‌پردازند. زیر بنای عزت نفس در خانواده و از نخستین سال‌های زندگی بنیان گذاشته می‌شود و نگرش والدین در شکل‌گیری عزت نفس موثر است. به نظر می‌رسد که تعامل والدین و کودک در سه زمینه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اولین حیطه به میزان پذیرش، علاقه، عاطفه و گرمی ابراز شده نسبت به کودک مربوط می‌شود. حوزه حساس دوم در تعامل والدین و فرزندان بر آسان‌گیری و تنبیه مربوط است. اطلاعات موجود نشان می‌دهد که والدین کودکان با عزت نفس بالا خواسته‌های مشخص و روشنی دارند که با عزم راسخ اعمال می‌شود. حوزه حساس سوم در تعامل والدین و کودکان در مورد اعمال رویه‌های دموکراتیک است. والدین کودکانی که عزت نفس بالایی دارند مجموعه قوانین گسترده‌ای برقرار می‌کنند و اشتیاق به انجام دادن آنها دارند. ولی این رفتارها در محدوده تعیین شده غیراجباری و با پذیرش حقوق و عقاید کودک همراه است. ولی نتایج حاکی از آن است که افراد با عزت نفس بالا میانگین افت تحصیلی کمتری داشتند. بنظر می‌رسد موفقیت تحصیلی و عزت نفس دارای یک رابطه متقابل باشند یعنی از طرفی داشتن عزت نفس موجب موفقیت می‌شود، زیرا که خود باوری و تلقی مثبت از خویش در یادگیری و ایجاد انگیزش برای تحصیل اثر می‌گذارد و موجب موفقیت در تحصیل می‌گردد. از طرف دیگر موفقیت‌های تحصیلی و رسیدن به مدارج بالا موجب ارتقای عزت نفس می‌شود. بطور کلی پیشرفت‌های انسان در هر زمینه‌ای و تجربه موفقیت، احساس خود باوری، ارزشمندی و توانمندی در هر موردی باعث افزایش عزت نفس در او می‌شود. اشخاصی که از عزت نفس بیشتری برخوردار هستند، در مقایسه با اشخاص با عزت نفس کم، در برابر مسائل زندگی و مشکلات مقاومت بیشتری کرده و در نتیجه احتمال موفقیتشان بیشتر است. از طرفی، پیشرفت تحصیلی با اعتماد به نفس، بخصوص در نمونه‌های جوان تر ارتباط مثبت دارد و در افرادی که در سطوح بالاتر تحصیل بودند، این ارتباط کم رنگ گزارش شده است.

پیشنهاد بر اساس یافته‌ها

با توجه به تأیید فرضیه‌ی اول موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- ✓ ارتقاء مهارت‌ها و دانش بهداشت روان مدیران و معلمان از طریق آموزش‌های ضمن خدمت و کارگاه‌های آموزشی.
- ✓ تقویت و ارتقای خدمات مشاوره‌ای مدارس باتوانمندسازی مشاوران و توسعه آن با اختصاص بهینه نیروی انسانی.
- ✓ ارتقای سلامت روان دانش‌آموزان با ارتقای بهداشت روان محیط مدرسه و گنجاندن دروس و واحدهای درسی که مرتبط با بهداشت روان است.
- ✓ برگزاری همایش‌های ملی، استانی و منطقه‌ای در سطح مربیان و دانش‌آموزان در زمینه سلامت روان.

با توجه به تأیید فرضیه‌ی دوم و سوم پیشنهاد می‌گردد:

- ✓ در مواقع بروز مشکلات از جمله افت تحصیلی به عامل خانوادگی فرد توجه بیشتری نمایند.
- ✓ توجه به وضعیت عزت نفس دانش‌آموزان و بکارگیری روشهایی که موجب تقویت عزت نفس می‌شود مانند روش‌های مشاوره یا کارگاه‌هایی که موجب ارتقای عزت نفس آنها می‌شود احتمالاً در بهبود وضعیت تحصیلی نقش خواهد داشت.
- ✓ سعی شود در برخورد با کودکان و نوجوانان، توانمندی‌های آنها مورد نظر قرار گیرد، نه ناتوانی‌ها
- ✓ زمینه کسب تجربه‌های خوشایند از فعالیت‌های مستقل و آزاد را برای آنها فراهم کنید و تجربه‌های موفقیت‌آمیز آنان را افزایش دهید.
- ✓ به دانش‌آموزان بیاموزند که هر روز یا هر هفته برای خود هدف‌های مثبت بنویسند. دانش‌آموزان ترغیب شوند تا چند هدف برای خودشان در نظر بگیرند که به راحتی قابل دسترسی نباشد و دستیابی به آن‌ها مستلزم تحمل سختی بیشتری باشد.
- ✓ به دانش‌آموزان نشان دهند که وظایف و تکالیف بزرگ را به مراحل یا اجزاء کوچک تر تقسیم کنند و آن‌ها را انجام دهند تا از دشواری شان کاسته شود.
- ✓ نوجوانانی که عزت نفس لازم و آمادگی کافی برای کسب استقلال ندارند، نباید تحت فشار قرار گیرند بلکه ضمن توجه به اهمیت مسئله باید مدتی با آن‌ها مدارا کرد تا برای کسب آن آماده و علاقه مند شوند.
- ✓ والدین اجازه ابراز وجود به فرزندان بدهند و به دیدگاه و نظرهای آنان احترام بگذارند و هیچ گاه نظرها و صلاح دیدهای خود را بر آنان تحمیل نکنند و فرزندان خود را استوار و مستدل بار آورند و سعی کنند عصبانیت آنان را از حد اعتدل خارج نکنند .
- ✓ از آنجا که احترام به شخصیت افراد و در نظر گرفتن نقاط قوت آنان می تواند در افزایش عزت نفس موثر باشد توصیه می شود والدین به نقاط قوت فرزندان بیشتر از نقاط ضعف آن ها توجه کنند .
- ✓ معلم بهتر است عملکرد خوب فراگیران را در کلاس و جمع دوستان آنان مطرح کند زیرا این کار نه تنها به ارزشمندی فرد می افزاید بلکه به دیگر فراگیران نیز می فهماند که چه عملی از آنها انتظار می رود و در این عمل با چه پیامدهای مثبتی توام می باشد .
- ✓ معلمان تجارب همراه با موفقیت برای فراگیران فراهم نمایند و بر نقاط مثبت و توانمندی های آنان تاکید نموده آنان را مورد تشویق و ارزیابی مثبت قرار دهند.
- ✓ افزایش مهارت های فردی و اجتماعی در فراگیران نقش مهمی در افزایش احساس ارزشمندی آنان دارد.
- ✓ برای ایجاد سازگاری بیشتر و افزایش عزت نفس نوجوانان لازم است معلمان دانش آموزان را در وضع و اجرای مقررات کلاس و مدرسه سهیم کنند . این روش حس مسئولیت پذیری را در نوجوان افزایش می دهد.
- ✓ مدرسه می تواند از طریق برنامه های کلاسی و غیرکلاسی دانش آموزان را با مشاغل و حرفه های گوناگون آشنا کند و بدین ترتیب عزت نفس را در آنها افزایش دهد.
- ✓ وقتی دانش آموزان با شور و هیجان چیزی را تعریف می کنند، باید با حوصله و با دقت به آنها گوش داد تا از این طریق بتوان فهمید که آنها به چه چیزهایی بیشتر علاقه دارند.
- ✓ باید به دانش آموزان اجازه تا با معلمان خود در برنامه ریزی برای بهبود امور همفکری کنند.
- ✓ باید به به دانش آموزان آموزش داد که به خود احترام بگذارند و خود را دوست بدارند.
- ✓ باید به دانش آموزان آموزش داد چیزهای خوبی را که در زندگی دارند، ببینند و به آنها افتخار کنند.

پیشنهاد برای سایر محققان

۱. استفاده از روش‌های مشاهده و مطالعه موردی در گردآوری داده‌ها.
۲. با توجه به اینکه در تحقیق حاضر متغیرها بر اساس مقیاسهای خاص پژوهش تعریف و عملیاتی گردیده است، لذا به محققان آتی پیشنهاد می‌گردد این متغیرها را بر اساس مقیاسها و ابعاد دیگر مورد بررسی قرار دهند.
۳. با توجه به این که در تحقیق حاضر، دانش‌آموزان دختر یک پایه و یک شهر در نظر گرفته شده است، پیشنهاد می‌گردد، محققان بعدی چنین بررسی را در شهرهای دیگر و در سایر استان‌های کشور و در میان فرهنگها و محیط‌های آموزشی و پایه‌ها و مقاطع دیگر انجام دهند، تا با مقایسه نتایج حاصل از تحقیقات مختلف در این زمینه، اطمینان و اعتماد بیشتری در به‌کارگیری آنها حاصل گردد

منابع

- اکبری زردخانه، سعید؛ پورشریفی، حمید؛ یعقوبی، حمید؛ پیروی، حمید، حسن آبادی، حمیدرضا، صبحی قراملکی، ناصر و قهوه‌چی، فهیمه (۱۳۹۴)، *مقیاس عوامل خطر و محافظت کننده سلامت روانی دانشجویان: ساخت و بررسی ویژگی‌های روانسنجی*، مجله علوم رفتاری دوره ۸، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۴ صفحات: ۳۲۵-۳۳۸.
- بازرگان، ز (۱۳۹۱)، *نگاهی دیگر به مسئله افت تحصیلی و شیوه های مؤثر مقابله با آن در برخی از کشورهای پیشرفته صنعتی*، فصل نامه تعلیم و تربیت، شماره ۵۹.
- بزرگبرویی، کاظم و حسینی، بهناز (۱۳۹۳)، *بررسی تأثیر سازگاری اجتماعی و عزت نفس در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان*، نخستین همایش ملی علوم تربیتی و روان شناسی، مرودشت، شرکت اندیشه سازان مبتکر جوان.
- بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۹۳)، *روش های پیشگیری از افت تحصیلی*، تهران: سازمان انجمن اولیاء و مربیان جمهوری اسلامی ایران.
- پورناصر، محمد. (۱۳۸۹) *بررسی رابطه ی بین عزت نفس و هویت یابی در بین دانشجویان رشته های علوم انسانی، پزشکی و فنی در شهر تهران*. پایان نامه ی کارشناسی ارشد روانشناسی. دانشگاه آزاد واحد علوم و تحقیقات تهران .
- حافظ نیا، محمدرضا (۱۳۹۵) *مقدمه ای بر روش تحقیق*، ناشر: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت)
- رحیمی پردنجانی، سجاد؛ حشمتی، هاشم و مقدم، زهرا (۱۳۹۳)، *بررسی فراوانی و عوامل مؤثر در افت تحصیلی دانشجویان ساکن خوابگاه دانشکده های پیراپزشکی و بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گلستان در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰*، فصلنامه علمی دانشگاه علوم پزشکی تربت حیدریه ، دوره ی دوم، شماره ۱، بهار
- رحیمی، بهلول، کاظمی، نرجس، محمدپور، یوسف، رحمت نژاد، لیلی و جباری، نصراله (۱۳۹۲)، *بررسی عوامل مؤثر بر افت تحصیلی از دیدگاه دانشجویان دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارومیه سال ۱۳۹۰*.
- رئیسون، محمدرضا؛ محمدی، یحیی، عبدالرزاق نژاد، مهدی و شریف زاده، غلامرضا (۱۳۹۳)، *بررسی رابطه خودپنداره و عزت نفس با موفقیت تحصیلی دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی شهر قاین در سال تحصیلی ۱۳۹۱-۹۲*، مجله مراقبت های نوین، فصلنامه علمی پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. ۱۳۹۳: ۱۱ (۳)، صص: ۲۴۲-۲۳۶.
- شرفی، لیلی؛ تقی بیگی، معصومه و علی بیگی، امیرحسین (۱۳۹۴)، *تأثیر عزت نفس و ویژگی های فردی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان کشاورزی دانشگاه رازی*، فصل نامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، شماره ۳۲، بهار ۹۴.
- عیسی زاده نشلی، ح (۱۳۹۲)، *شناسایی شاخصهای مؤثر بر افت تحصیلی در درس ریاضی ۱ شهرستانهای استان تهران*، پایان نامه کارشناسی ارشد و احد علوم و تحقیقات تهران.
- فرهادی، علی (۱۳۹۰)، *میزان شادمانی و ارتباط آن با عزت نفس در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان*، فصلنامه اصول بهداشت روانی، سال هفتم، شماره ۲۵.
- کوزه چیان، هاشم، نوروزی سید حسینی، رسول و مرادی، حدیث (۱۳۹۱)، *مقایسه عزت نفس و رضایت از زندگی دانشجویان ورزشکار و غیرورزشکار دانشگاه تربیت مدرس*، مطالعات مدیریت ورزشی، شماره ۱۴، تابستان . صص ۶۱-۷۶.
- ۶۷
- یعقوبی، حمید، اکبری، سعید، قهوه‌چی، فهیمه (۱۳۹۲)، *وضعیت سلامت روان و عوامل مرتبط با آن در دانش آموزان تازه وارد در دانشگاه زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، بهداشت روانی*، ۴ (۵ و ۴).
- Bagana E. (2016) Self-esteem, optimism and exams' anxiety among high school students.
- Soc Behave Sci.201; 1(30):1331– 1338
- Bhagat, Pooja (2017) Relationship between Self-esteem and Academic Achievement of Secondary School Students. International Journal of Social Science & Interdisciplinary Research, ISSN 2277-3630 IJSSIR, Vol. 6 (4), APRIL , pp. 29-42
- Maltaby J, Day L, Mccutcheon LE, et.al (2012). Personality and coping: A context for examining celebrity. Worship and mental health. British Journal of Psychology; 95, 411-428.

- Mustafaa, Sevim Erika Melonashib Fleura Shkembib Kaltrina Besimic Naim Fanaj (2015), Anxiety and Self-esteem among University Students: Comparison between Albania and Kosovo, Procardia - Social and Behavioral Sciences Volume 205, 9 October 2015, Pages 189-194
- Nagy G, Watt HMG, Eccles JS, Trautwein U, Ludthe O, Baumert J (2013), The Development of students mathematics self-concept in relation to gender: different countries, different trajectories? Journal of Research on Adolescence; 20(2):506-482.